

**ЗЕМЕЛЬНЕ ПРАВО; АГРАРНЕ ПРАВО;
ЕКОЛОГІЧНЕ ПРАВО; ПРИРОДОРЕСУРСНЕ ПРАВО****Ващишин М.Я.,***кандидат юридичних наук,**доцент кафедри соціального права**Львівського національного університету імені Івана Франка*

УДК 349.6

ПРОГРАМНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОЛОГІЧНОЇ МЕРЕЖІ

В Основних засадах (стратегії) державної екологічної політики України на період до 2020 р., затверджених законом України від 21 грудня 2010 р., окрема увага зосереджена на сучасному стані та проблемах збереження біологічного та ландшафтного різноманіття нашої держави. Так, займаючи менше 6% площі Європи, Україна володіє близько 35% її біорізноманіття. Однак протягом останніх років спостерігається збільшення кількості видів рослин і тварин, занесених до Червоної книги України. Обґрунтовано, що основну загрозу біорізноманіттю становлять діяльність людини та знищення природного середовища існування флори і фауни. Спостерігається катастрофічне зменшення площі територій водно-болотних угідь, степових екосистем, природних лісів.

Із метою припинення процесів погіршення стану навколишнього природного середовища треба збільшувати площі земель екомережі, що є стратегічним завданням у досягненні екологічної збалансованості території України. Збільшення площі національної екомережі має, насамперед, відбуватися внаслідок розширення наявних та створення нових об'єктів природно-заповідного фонду [1].

Однак, незважаючи на те, що формування екологічної мережі в Україні було започатковано ще у 2000 р., помітного результату від її функціонування немає. Стратегічною метою екологічної політики України у цій сфері було доведення до 2015 р. площі національної екомережі до рівня, необхідного для забезпечення екологічної безпеки країни (41% території), запровадження системи природоохоронних заходів збереження біо- та ландшафтного різноманіття і розширення площі природно-заповідного фонду до 10% у 2015 р. та до 15% загальної території країни у 2020 р. [1]. Станом на сьогодні ці показники не досягнуті. Водночас існують проблеми не лише з кількісними, але й з якісними характеристиками національної екомережі.

Разом із тим, незважаючи на те, що завдання, які були окреслені Загальнодержавною програмою формування національної екологічної мережі України на 2000–2015 рр., в повному обсязі виконані не були, О.О. Статівка зазначає, що не можна заперечувати успішне досягнення деяких ключових моментів цієї Програми [2, с. 339]. Доцільно визначити відповідність задекларованих завдань фактичному стану

справ, виявити негативні тенденції під час створення екомережі та окреслити нові концептуальні завдання екологічної політики нашої держави у цій сфері.

Через це сучасне розуміння мети формування національної екологічної мережі та поставлених у цьому проекті завдань, а також відповідності програмних засад функціонування національної екомережі міжнародно-правовим вимогам та європейським аналогам потребує окремого юридичного аналізу.

Проблемним правовим аспектам формування та функціонування національної екологічної мережі та збереження біорізноманіття в Україні присвячена низка еколого-правових публікацій таких вчених, як В.І. Андрейцев, О.В. Бевз, П.А. Гвоздик, А.П. Гетьман, А.Й. Годованюк, Р.А. Гольонко, Б.В. Даниленко, М.А. Дейнега, А.М. Ковтун, С.М. Кравченко, І.І. Каракаш, Є.О. Липницька, О.В. Лозо, М.І. Максименко, Н.Р. Малишева, З.М. Радишевська, А.К. Соколова, О.О. Статівка, Х.І. Чопко, Ю.С. Шемшученко, В.В. Шеховцов тощо. Однак досі програмні засади та стратегічні завдання, котрі були визначені для екомережі як прогресивної форми охорони довкілля, не були дослідженими. Аналіз досягнутих результатів національної екомережі за період її формування та розвитку був проведений О.О. Статівкою, котра з'ясувала досягнення та недоліки Закону України «Про Загальнодержавну програму формування національної екологічної мережі України на 2000–2015 роки» [2]. Погляд європейських вчених стосовно мети і завдань регіональних екомереж відобразив Ю.Т. Піх [3].

Метою цього дослідження є обґрунтування та визначення програмних засад формування національної екологічної мережі України на основі аналізу її мети та завдань, визначених законодавством України.

Україна розробила розгорнуту законодавчу базу, постійно її вдосконалює та формує організаційно-правові інструменти для розбудови національної екологічної мережі. Так, Закон України від 24 червня 2004 р. «Про екологічну мережу України» визначає екомережу як єдину територіальну систему, яка утворюється з метою поліпшення умов для формування та відновлення довкілля, підвищення природно-ресурсного потенціалу території України, збереження ландшафтного та біорізноманіття, місць оселення та зростання цінних видів тваринного і

рослинного світу, генетичного фонду, шляхів міграції тварин через поєднання територій та об'єктів природно-заповідного фонду, а також інших територій, які мають особливу цінність для охорони навколишнього природного середовища і відповідно до законів та міжнародних зобов'язань України підлягають особливій охороні [4]. Законодавче визначення поняття «екомережа» відображає мету її функціонування. Основною стратегічною метою екомережі у перспективі є поліпшення умов для формування та відновлення довкілля. Досягнення цієї природоохоронної мети дасть змогу досягти її економічних результатів – підвищення природно-ресурсного потенціалу території України.

До цього мету, завдання, концептуальні положення, етапи, механізми формування національної екомережі України було передбачено у Загальнодержавній програмі формування національної екологічної мережі України на 2000–2015 рр., затвердженій Законом України у 2000 р. Так, основною метою формування національної екомережі тут визнається збільшення площі земель країни з природними ландшафтами до рівня, достатнього для збереження їх різноманіття, близького до притаманного їм природного стану, та формування їх територіальною єдиною системою, побудованою відповідно до забезпечення можливості природних шляхів міграції та поширення видів рослин і тварин, яка б забезпечувала збереження природних екосистем, видів рослинного і тваринного світу та їх популяцій [5].

З цього законодавчого положення випливає, що метою формування екомережі є збереження природних екосистем. Екосистема означає динамічний комплекс угруповань рослин, тварин і мікроорганізмів, а також їх неживого навколишнього середовища, що взаємодіють як єдине функціональне ціле [6]. Є.П. Суєтнов, аналізуючи міжнародно-правове регулювання екосистемного підходу, вказує, що він являє собою стратегію комплексного управління земельними, водними та біологічними ресурсами, яка забезпечує їх збереження та стале використання на справедливій основі [7, с. 199]. Тому обидва закони загалом не суперечать один одному і мають на меті врегулювати відносини, що спрямовані на досягнення такого стану довкілля, котрий забезпечить екосистемну здатність до природного самовідновлення.

У міжнародному екологічному праві збереження біологічного та ландшафтного різноманіття розуміють як багатоаспектний процес, який передбачає законодавче, науково-методичне, соціально-економічне забезпечення програм і заходів у цій сфері. Певний досвід такого комплексного (багатоаспектного) розуміння збереження біологічного та ландшафтного різноманіття накопичений науковцями і практиками європейських країн, зокрема країн-членів Європейського Союзу. Саме у цих країнах на базі вимог Всеєвропейської стратегії збереження біологічного та ландшафтного різноманіття 1995 р. розроблені та втілюються програми й ініціативи, спрямовані на розширення охоронних природних територій [8, с. 16].

На виконання міжнародно-правових зобов'язань України, зокрема і Всеєвропейської стратегії збереження біологічного та ландшафтного різноманіття, національна екологічна мережа має відповідати вимогам щодо її функціонування у Всеєвропейській екологічній мережі і виконувати провідні функції щодо збереження біологічного різноманіття, а також сприяти збалансованому та невиснажливому використанню біологічних ресурсів у господарській діяльності [5]. Можливість використання природних ресурсів у процесі господарської діяльності різноманітних суб'єктів у межах екомережі також не суперечить її стратегічній меті, оскільки така діяльність може здійснюватися з дотриманням законодавчо встановлених обмежень на засадах сталого розвитку із врахуванням потреб сучасних та інтересів прийдешніх поколінь.

Основною стратегічною метою, на досягнення котрої спрямована модель екомережі, є збереження біорізноманіття. Біологічне різноманіття означає різноманітність живих організмів з усіх джерел, включаючи, зокрема, наземні, морські та інші водні екосистеми й екологічні комплекси, частиною яких вони є; це поняття включає в себе різноманітність у рамках виду, між видами і різноманіття екосистем [6].

Міжнародна спільнота, будучи занепокоєна тим, що біологічне різноманіття суттєво зменшується внаслідок деяких видів людської діяльності, та, усвідомлюючи цінність та значення біорізноманіття, прийняла Конвенцію ООН про охорону біологічного різноманіття від 1992 р. Відповідно до вимог цієї Конвенції, кожна Договірні Сторона, наскільки це можливо і доцільно:

1) встановлює систему охоронних територій або територій, в яких необхідно вживати спеціальних заходів із метою збереження біологічного різноманіття;

2) розробляє, за необхідності, керівні принципи відбору, встановлення і раціонального використання охоронних територій або територій, в яких необхідно вживати спеціальних заходів із метою збереження біологічного різноманіття;

3) регулює або раціонально використовує біологічні ресурси, які мають важливе значення для збереження біорізноманіття в охоронних територіях або за їх межами, з метою забезпечення їх збереження і сталого використання;

4) сприяє захисту екосистеми, природних місць мешкання і збереженню життєздатних популяцій видів у природних умовах;

5) заохочує екологічно обґрунтований і сталий розвиток у зонах, що межують з охоронними територіями, з метою сприяння збереженню цих територій;

6) вживає заходів щодо реабілітації і відновлення деградованих екосистем і сприяє відновленню видів, які є під загрозою, зокрема, шляхом розроблення і здійснення планів та інших стратегій раціонального використання [6].

Попри те, що ця Конвенція прямо жодного разу не згадує про екологічну мережу як форму збереження біорізноманіття, визначені у ній завдання ляг-

ли в основу побудови екомереж у таких аспектах:

- екомережа – це система особливо охоронюваних територій;
- визначений організаційно-правовий механізм побудови екомережі;
- законодавчо встановлюється диференційований правовий режим охорони та обмеженого використання для кожного зі структурних елементів;
- виділення ключових територій – ядер екомережі та сполучних територій – екокоридорів;
- виділення буферних зон для охорони ключових територій екомережі;
- виділення відновлюваних територій екомережі, що потребують вжиття спеціальних заходів із метою відтворення їхнього природного стану.

Крім Всеєвропейської стратегії збереження біологічного та ландшафтного різноманіття (котра прямо передбачає заходи у сфері формування екомережі), про важливість зміцнення екологічної цілісності та стійкості як необхідних умов як для збереження біорізноманіття, так і сталого розвитку, наголошено у Плані реалізації рішень Всесвітнього саміту зі сталого розвитку 2002 р. (Йоханнесбурзькому плані виконання рішень). У ньому одним із заходів, необхідних для досягнення мети збереження біорізноманіття передбачено «сприяння розвитку національних та регіональних екологічних мереж і коридорів» [9]. Це підтверджує поширення екомереж не лише на європейському континенті, а й в усьому світі.

Екологічні мережі забезпечують оперативну та ефективну модель для збереження біологічного різноманіття, «примирюючи» при цьому конфліктуючі інтереси на використанні природних ресурсів. Вони також поєднують екосистеми та популяції видів, що знаходяться під загрозою фрагментованого проживання, сприяючи генетичному обміну між різними групами і тим самим збільшуючи шанси на виживання під загрозою зникнення. Концепція екологічної мережі, окрім цього, створює інструментарій для екологічного проектування та планування, що полегшує взаємодію з іншими видами землекористування [3, с. 26]. На практиці екологічне проектування та планування використання територій та об'єктів національної екомережі здійснюється на основі Зведеної та регіональних схем формування екомережі.

Програмою дій Конвенції Ріо-де-Жанейро про біологічне різноманіття щодо роботи з охоронюваними зонами акцентована увага на важливості створення охоронюваних територій у межах наземних і водних середовищ існування у цілях сприяння та підтримання екологічних процесів. Мета цієї Програми дій прямо передбачає інтегрування охоронних територій у ширші ландшафти суші, а також морські ландшафти і сектори, з метою підтримання структурної та функціональної життєздатності екосистем [10]. Територіальна побудова екомережі дає змогу забезпечувати охорону особливо цінних із точки зору ландшафтного та біологічного різноманіття ключових територій, з'єднаних екокоридорами і підтримуваних буферними зонами для вищого рівня їх захисту та збереження екосистем.

Вітчизняні вчені переконані, що формування екологічної мережі дасть змогу: об'єднати у цілісну систему землі природно-заповідного фонду, інші природні та напівприродні території; забезпечити збереження, відтворення і невиснажливе використання природних ресурсів, біологічного і ландшафтного різноманіття, уникнути втрат генофонду; підвищити стійкість ландшафтів до антропогенних навантажень, відновити саморегулюючу і самовідновлювану здатність природних екосистем; забезпечити позитивні зміни стану довкілля, сформувати екологічно безпечне середовище життєдіяльності людей; поліпшити гідрологічний режим річок, запобігти ерозії ґрунтів, поліпшити якість природних вод; розширити придатні для рекреаційного використання території, забезпечити розвиток збалансованого туризму [11, с. 235–236].

Сторони Конвенції про біологічне різноманіття передбачили у Програмі дій п'ять конкретних цілей формування екомережі:

- 1) створення та зміцнення національних і регіональних систем охоронюваних зон, включених у глобальну мережу, як внесок для досягнення узгоджених на міжнародному рівні цілей; 2) включення охоронних територій у ширші ландшафти суші та морські ландшафти і сектори з метою підтримання стабільної екологічної структури і функціонування; 3) створення і зміцнення регіональних мереж, транскордонних охоронних територій і співпраця між сусідніми охоронюваними районами поза межами національних кордонів; 4) істотне покращення планування захищених територій та управління ними; 5) запобігання і пом'якшення негативних наслідків основних загроз для охоронюваних територій [10].
- Окремо варто наголосити, що Україна бере активну участь у міжнародній співпраці щодо побудови транскордонних елементів у складі Всеєвропейської екомережі як сторона Рамкової конвенції про охорону та сталий розвиток Карпат (багатосторонній договір) та двостороннього Договору між Кабінетом Міністрів України та Урядом Республіки Молдова про співробітництво у сфері охорони і сталого розвитку басейну річки Дністер.

На формування та реалізацію програм розбудови екомереж у різних країнах впливають різні географічні, економічні та соціальні фактори, котрі залежать від місцевих і регіональних умов. Однак концептуальні засади та методологічні ідеї формування засновані на єдиній стратегічній платформі. При цьому екологічні мережі зазвичай переслідують дві загальні цілі, а саме:

- а) підтримка функціонування екосистем як засіб сприяння збереженню видів і середовищ існування; б) сприяння сталому використанню природних ресурсів із метою зниження впливу діяльності людини на біологічне різноманіття і/або підвищення цінності біорізноманіття так званих керованих ландшафтів [12; 3, с. 27].

Усі екологічні мережі створюються для виконання таких завдань:

- збереження біорізноманіття в ландшафтному, екосистемному або регіональному масштабі;
- підтримання або зміцнення екологічної цілісності, в першу чергу, шляхом забезпечення зв'язків;
- забезпечення того, щоб критичні ділянки були буферизовані від впливу потенційно небезпечних зовнішніх впливів;
- відновлення деградованих екосистем у відповідних випадках;
- сприяння сталому використанню природних ресурсів в областях, що мають важливе значення для збереження біорізноманіття [13, р. 9; 3, с. 27].

Функціонально завдання екологічної мережі досягаються шляхом виділення її конкретних структурних елементів з урахуванням їх екологічної цінності та природно-ресурсного потенціалу. Цілісна територіальна система взаємопов'язаних ареальних компонентів екомережі (ключові, сполучні, буферні та відновлювальні території) дає змогу виконувати відповідно охоронні, сполучні, захисні та відтворювальні функції, що мають важливе значення для збереження біологічного та ландшафтного різноманіття, та здійснювати невиснажливе використання природних ресурсів на засадах сталого розвитку.

З огляду на те, що строк дії Загальнодержавної програми формування національної екологічної мережі України на 2000–2015 рр. минув, а концептуальні завдання, які були нею передбачені, не виконані в повному обсязі, О.О. Статівка пропонує, зокрема:

- прийняти нову Загальнодержавну програму формування національної екологічної мережі України, в якій мають бути враховані помилки, що були допущені під час її реалізації, усунути чинники, які стримують розбудову екомережі, поставлені конкретні цілі та запропоновані конкретні механізми втілення концепції єдиної цілісної системи природоохоронних територій;
- створити Державну службу формування, збереження та використання екологічної мережі України;
- активізувати роботу щодо розробки та прийняття Зведеної схеми формування екологічної мережі [2, с. 342].

Для досягнення поставлених в ЄС цілей у сфері охорони біорізноманіття на законодавчому рівні також пропонується: забезпечувати адекватне фінансування, вдосконалювати процеси прийняття рішень в ЄС шляхом координації європейського, національного та регіонального рівнів, підтримувати співробітництво між урядами та економічними партнерами й громадськими організаціями, підвищувати рівень екологічної поінформованості суспільства і його роль у прийнятті політичних рішень і нормативних актів, здатних збалансувати розвиток економіки, соціальний розвиток і охорону довкілля [14, с. 108]. Для України особливо гострими є проблеми фінансування проектів розбудови екомереж, участі громадськості в прийнятті екологічно значимих рішень, доступу до екологічної інформації та низького рівня екологічної культури й освіти громадян.

З.М. Радишевська виділяє найбільш ефективні методи та інструменти для збереження біорізноманіття, що можуть бути використані для вдосконалення організаційно-правового механізму формування національної екомережі:

1) методи прямого державного регулювання, що охоплюють формування адекватного нормативно-правового середовища, інституціональні інструменти, контрольно-адміністративні підходи, інститути моніторингу і координації діяльності щодо збереження біорізноманіття;

2) методи економічного стимулювання, що базуються на використанні ринкових інструментів (система фондів, субсидій, грантів), екологічне навчання, обмін досвідом, спільні екопроекти, технологічний трансфер, інформаційний обмін, розширення доступу до біоресурсів та послуг і т.д.) [15, с. 73].

Усі вищенаведені пропозиції є достатньо обґрунтованими та можуть бути використані під час розроблення нової Загальнодержавної програми формування національної екологічної мережі України.

На основі проведеного аналізу можна сформулювати такі **висновки**.

1. Концептуальними напрямками формування екомережі мають бути збереження біологічного та ландшафтного різноманіття, досягнення збалансованого природокористування, покращення загального стану довкілля та його окремих компонентів, а також створення сприятливого природного середовища для людини.

2. Програмні засади формування національної екомережі відображені у її цілях та завданнях, законодавчо визначених з урахуванням міжнародно-правових стандартів охорони довкілля. Основними цілями національної екомережі є підтримка функціонування екосистем та сприяння сталому використанню природних ресурсів.

3. Завдання національної екомережі відображені у її територіальній побудові з виділенням функціональних структурних компонентів: ключових, сполучних, буферних та відновлюваних територій, що вирізняються за природною цінністю та ресурсним потенціалом і встановленим диференційованим правовим режимом їх охорони та невиснажливого використання.

4. З юридичної точки зору, завдання національної екомережі можна розглядати у широкому розумінні та в таких аспектах:

1) правотворчому – розроблення та вдосконалення екомережевого законодавства;

2) інституційному – створення та діяльність спеціально уповноважених органів у сфері формування та функціонування національної екомережі та участь у міжнародних екомережевих програмах, здійснення фонового моніторингу довкілля;

3) організаційному – розроблення та затвердження схем формування національної екомережі на державному та регіональних рівнях;

4) функціональному – визначення об'єктів та територій національної екомережі та покращення показників заповідності території України;

5) інформаційному – підвищення екологічної культури та поширення екологічної інформації про стан довкілля, потреби і способи збереження біологічного та ландшафтного різноманіття засобами екомережі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2020 року : Закон України від 21.12.2010 р. № 2818-VI // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 2011. – № 26. – Ст. 218.
2. Статівка О.О. Закон України «Про Загальнодержавну програму формування національної екологічної мережі України на 2000–2015 роки»: досягнення та недоліки / О.О. Статівка // Від правової охорони природи Української РСР до екологічного права України : Збірник тез Всеукраїнської науково-практичної конференції, 26 травня 2017 р., м. Київ / Укладачі : В.В. Носік та ін.; Київський національний університет імені Тараса Шевченка. – Чернівці, 2017. – С. 339–343.
3. Піх Ю.Т. Мета та завдання формування національної екологічної мережі / Ю.Т. Піх // Актуальні проблеми соціального права. Випуск 4. Матеріали міжнародної науково-практичної конференції «Правові проблеми земельної реформи в Україні». 2 червня 2017 р. – Львів: «Галицька Видавнича Спілка», 2017. – С. 25–31.
4. Про екологічну мережу України : Закон України від 24.06.2004 р. № 1864-IV (зі зм. і доп.) // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 2004. – № 45. – Ст. 502.
5. Про Загальнодержавну програму формування національної екологічної мережі України на 2000–2015 роки : Закон України від 21.09.2000 р. № 1989-III (зі зм. і доп.) // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 2000. – № 47. – Ст. 405.
6. Конвенція про охорону біологічного різноманіття від 1992 р. / ООН; Конвенція, Міжнародний документ від 05.06.1992 р. // Зібрання чинних міжнародних договорів України. – 2006. – № 5. – Книга 1. – С. 194. – Ст. 1096.
7. Суєтнов Є.П. Деякі аспекти міжнародно-правового регулювання екосистемного підходу [Текст] / Є.П. Суєтнов // Теоретичні та практичні аспекти реалізації екологічного, земельного, аграрного права в

умовах сталого розвитку України : матеріали «круглого столу» (Харків, 2 грудня 2016 р.) / за заг. ред. А.П. Гетьмана. – Х. : Право, 2016. – С. 198–200.

8. Правовий режим природно-заповідного фонду України: історія формування, юридичні аспекти та закордонний досвід [посібник] / За заг. ред. О. Кравченко. – Львів: Видавництво «Компанія «Манускрипт», 2017. – 92 с.
9. Plan of Implementation of the World Summit on Sustainable Development [Electronic resource]. – Access mode : http://www.un.org/esa/sustdev/documents/WSSD_POI_PD/English/WSSD_PlanImpl.pdf.
10. Secretariat of the Convention on Biological Diversity Programme of Work on Protected Areas (CBD Programmes of Work). – Montreal: Secretariat of the Convention on Biological Diversity, 2004. – 31 p.
11. Олейниченко В.Д. Екологічна мережа як шлях до відтворення екологічної стабільності [Текст] / В.Д. Олейниченко // Збірник наукових статей III-го Всеукраїнського з'їзду екологів з міжнародною участю. – Вінниця, 2011. – Том.1. – С. 233–236.
12. Bennett, G.; Wit, P. The Development and Application of Ecological Networks: a Review of Proposals, Plans and Programmes. – Amsterdam: AIDEnvironment, 2001. – 132 p.
13. Graham Bennett, Kalemani Jo Mulongoy. Review of Experience with Ecological Networks, Corridors and Buffer Zones. – Montreal: Secretariat of the Convention on Biological Diversity, Technical Series, 2006. – № 23. – 100 p.
14. Правовые проблемы экологической политики Европейского Союза и Украины : [монография] / А.П. Гетьман, В.И. Лозо. – Харьков : Право, 2014. – 280 с.
15. Радишевська З.М. Особливості збереження біорізноманіття в контексті сталого розвитку [Текст] / З.М. Радишевська // Реалізація норм екологічного, земельного та аграрного права в умовах реформування правової системи України : збірник матеріалів Всеукр. наук.-практ. конф. з нагоди відзначення 25-річчя навчально-наукового юридичного інституту Прикарпатського нац. ун-ту імені Василя Стефаника (м. Івано-Франківськ, 8–10 вересня 2017 р.) / відп. ред.: Н.Р. Кобецька, Н.О. Багай, Г.В. Мороз. – Івано-Франківськ : Прикарпат. нац. ун-т ім. Василя Стефаника, 2017. – С. 72–74.

Ващишин М.Я. ПРОГРАМНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОЛОГІЧНОЇ МЕРЕЖІ

У статті проведено аналіз програмних засад формування національної екологічної мережі. Сформульовано висновок, що стратегія формування національної екомережі відображена в її цілях та завданнях, законодавчо визначених з урахуванням міжнародно-правових стандартів охорони довкілля. Основними цілями національної екомережі є підтримка функціонування екосистем та сприяння сталому використанню природних ресурсів. Обґрунтовано, що завдання національної екомережі відображені в її територіальній побудові з виділенням функціональних структурних компонентів. Запропоновано з юридичної точки зору завдання національної екомережі розглядати в широкому розумінні та у таких аспектах: правотворчому, інституційному, організаційному, функціональному та інформаційному.

Ключові слова: національна екомережа, цілі та завдання, збереження біорізноманіття, стале використання природних ресурсів.

Ващишин М.Я. ПРОГРАММНЫЕ ОСНОВАНИЯ ДЛЯ ФОРМИРОВАНИЯ НАЦИОНАЛЬНОЙ ЭКОЛОГИЧЕСКОЙ СЕТИ

В статье проведен анализ программных оснований формирования национальной экологической сети. Сформулирован вывод, что стратегия формирования национальной экологической сети отражена в ее целях и заданиях, законодательно определенных с учетом международно-правовых стандартов охраны окружающей среды. Главными целями национальной экосети являются поддержание функционирования экосистем и содействие устойчивому использованию природных ресурсов. Обосновано, что задания национальной экосети отражены в ее территориальном построении с выделением функциональных структурных компонентов. Предложено с юридической точки зрения рассматривать задания национальной экосети в широком понимании и в следующих аспектах: правотворческом, институциональном, организационном, функциональном и информационном.

Ключевые слова: национальная экосеть, цели и задания, сохранение биоразнообразия, устойчивое использование природных ресурсов.

Vashchyshyn M. Ya. PROGRAM GROUNDS OF NATIONAL ECOLOGICAL NETWORK'S FORMATION

The article analyzes the program grounds of national ecological network's formation, determined by Law of Ukraine "On the National Program for Creation of the National Ecological Network of Ukraine for the years 2000–2015" and Law of Ukraine "On Ecological Network".

The topicality of research is determined by the increasing of land areas of ecological network as a strategic target in achievement of ecological balance of Ukrainian territories in order to terminate the processes of deterioration of environment in accordance with the Main Principles (Strategy) of the National Ecological Policy of Ukraine for the period until 2020. The increasing of land areas of ecological network shall be occurred as a result of the expansion of the existing objects of the nature reserve fund and the creation of new objects of the nature reserve fund.

Based on the analysis of national legislation, international instruments in the field of environmental protection the author proves that preservation of biological and landscape diversity, achievement of balanced nature management, improvement of the general state of the environment and its separate components, as well as creation of a favorable natural environment for a human being are the conceptual directions of ecological network's formation.

The author makes a conclusion that the program grounds of ecological network's formation are reflected in its aims and tasks legislatively determined taking into account the international standards on environmental protection. The main aims of national ecological network are the support of ecosystems' functioning and promotion of the sustainable use of natural resources.

The tasks of national ecological network are substantiated to be reflected in its territorial structure with the extraction of functional structural components: key, connecting, buffer and renewable territories, distinguished by their natural value and resource potential, and established differentiated legal regime of their protection and non-exhaustive use.

From a legal point of view, the author proposes to consider the tasks of the national ecological network in the broad comprehension and in the following aspects:

- 1) legislative – the creation and improvement of the legislation on ecological network;
- 2) institutional – the creation and activity of specially authorized bodies in the field of formation and functioning of the national ecological network and participation in international ecological networks' programs.
- 3) organizational – creation and affirmation of schemes of national ecological network's formation on the state and regional levels.
- 4) functional – definition of objects and territories of the national ecological network and improvement of the indicators of the reserves of Ukrainian territories.
- 5) informational – the increase of ecological culture and dissemination of ecological information about the state of environment, about the needs and methods of preservation of biological and landscape diversity by means of the ecological network.

Key words: national ecological network aims and tasks of ecological network, preservation of biodiversity, sustainable use of natural resources.